

Vid naturreservaten finns informationsskyltar.

Värna, vårda, visa!

1999 antog Sverige en ny Miljöbalk med samlade lagar om miljö- och naturvård. För att värna om den biologiska mångfalden kan värdefulla områden eller hotade arter skyddas enligt lag. Syftet med områdesskydd är att bevara hotade miljöer så att de kan vara en fristad för undanträngda växter och djur. Verksamhet som kan förstöra, eller störa de biologiskt höga värdena får inte förekomma i dessa områden. Naturreservat är ett exempel på områdesskydd.

Många områden måste skötas för att de höga värdena ska bevaras. Till exempel måste hagmarker betas och röjas. Ibland finns behov av att restaurera och återskapa miljöer som blivit ovanliga. Våtmarker och slåtterängar är två exempel. Till varje naturreservat skrivs en skötselplan. Målet med skötselplanen är att bevara och förbättra de värden som finns.

I de skyddade naturområdena har även människan en fristad. Det är inte minst ett skydd för friluftsliv, rekreation och kunskap. Vad döljer sig i den ihåliga gamla eken? Hur låter en rördrom? Är alla gula blommor giftiga? Den mångformiga naturen väcker frågor och nyfikenhet. Vi lockas att titta närmare, lukta, lyssna och känna med hela kroppen. Om detta skydd inte fanns skulle vi kanske aldrig få veta hur den skira, vita slåtterblomman ser ut eller hur en fuktig skvattrammosse luktar. Att vi mår bra av att vistas i naturen är ingen nyhet. Pulsen går ner och halten stresshormon i blodet minskar. En skogspromenad kan vara den bästa medicinen för en stressad själ!

Naturreservat

Det vanligaste sättet att skydda värdefull natur är att bilda naturreservat. Ett reservat bildas av Länsstyrelsen eller kommunen, som också har ansvar för att det sköts om. Naturreservat har starkt skydd och varje reservat har en egen skötselplan som anpassas efter områdets värden och behov. Skötselplanen görs om efter ca tio år. I Mjölby kommun finns sex naturreservat: Skogssjöområdet, Solberga, Stämman, Tåkern, Åsabackarna och Örbacken.

*Fiskgjusen är en hotad art i Europa och är med i Natura 2000.
Foto: Jan Larsson*

Hagarna vid Ramshult (sydöst om Önnebo) är Natura 2000-område

Natura 2000

Det finns ett gemensamt intresse i Europa att värna om vissa naturtyper, fåglar och andra arter. Därför har EU:s medlemsländer kommit överens om att bilda ett nätverk av värdefulla områden, som kallas Natura 2000. Varje land ansvarar själva för att skydda sina områden och arter. Av 170 skyddsvärda naturtyper i Europa, förekommer 15 i Mjölby kommun, fördelade på 15 olika områden. Här ingår Tåkern, flera små kalkkärr, ekhagar, stäppängar och äldre barrskog. På listan över Europas mest skyddsvärda och hotade arter, förekommer i Mjölby kommun 23 fågelarter och 9 andra arter. Exempel på arter vi har ett särskilt ansvar för är bland annat fiskgjuse, törnskata, ekoxe, grön sköldmossa och kalkkärrsgrynsnäcka. Läderbaggen är en skalbagge som Östergötland har ett mycket stort ansvar för, eftersom huvuddelen av Europas förekomster finns här. I Mjölby finns den känd i Solberga naturreservat.

Biotopskydd

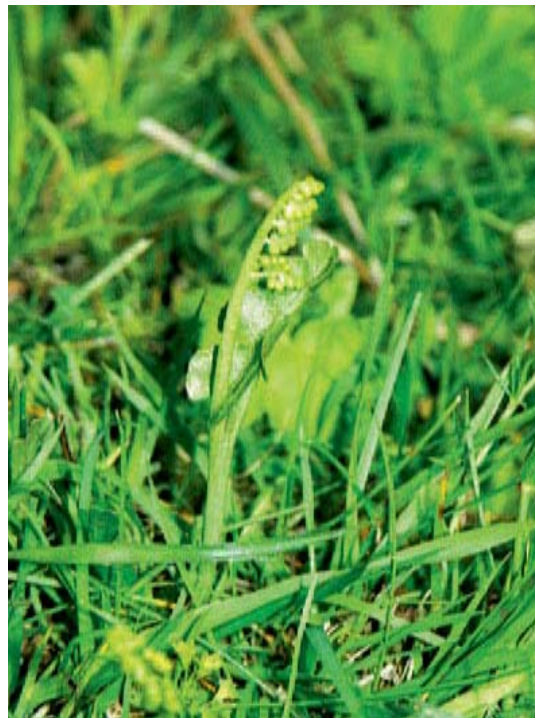
Små områden i jordbruksmark som är livsmiljöer för hotade växt- och djurarter skyddas i miljöbalken genom generellt biotopskydd. Varje lantbrukare måste själv känna till vilka områden som omfattas på den egna marken. Skyddet gäller alléer, källor, odlingsrösen, småvatten, våtmarker inklusive öppna diken, stenmurar och åkerholmar med en areal av högst 0,5 ha.

Länsstyrelsen kan efter beslut ge särskilt biotopskydd till områden i jordbruksmark. Ett sådant område kan vara rik- och kalkkärr, naturliga bäckfåror, ångar eller naturbetesmarker. Idag finns sju sådana områden i Östergötland. Två av dem, Stentorpsmyren och Tolebroåsen, ligger i Mjölby kommun.

Skogsvårdsstyrelsen beslutar om särskilt biotopskydd i skogslandskapet för områden mindre än 5 ha. Markägaren får en ersättning och skyddet gäller för all framtid. Miljöer som kan få detta skydd är skog som brunnit, gammal naturskog, örtrika allundar, ravinskogar, småvatten, vattendrag, sumpskogar, skog som betas, skog på kalkrik mark, kalkkärr, alkärr, hassellundar, källor, skog omgivet av myrar, rasbranter, bergbranter, strandskogar eller regelbundet översvämmade skogar. I Mjölby kommun finns tio sådana biotopskyddsområden.

Naturvårdsavtal

Värdefulla naturområden i skogen kan skyddas genom naturvårdsavtal. Skyddet gäller normalt i 50 år och markägaren ingår ett frivilligt avtal med skogsvårdsstyrelsen. Skyddet innebär att markägaren mot en viss ersättning sköter om området på bästa sätt ur naturvårdssynpunkt. I Mjölby kommun finns tre sådana naturvårdsavtal. Det ena är en hagmark/lövskog nordöst om sjön Viveln i Östra Tollstad socken, de andra två ligger utmed Lillån från Strömmen till Brok. På Skogsvårdsstyrelsens hemsida www.svo.se kan du klicka vidare till "skogens pärlor". Där finns bland annat en karta över Sveriges alla naturvårdsavtal och skogliga biotopskyddsområden.

Låbräken är en ovanlig växt som växer på välbetade marker.

*Kärknipprot i Örbackens naturreservat.
Alla vilda orkidéer är fridlysta i Sverige.*

Alla groddjur och kräldjur är fridlysta i Sverige.

Fridlysning

En art kan fridlysas om det finns risk för att den försvinner eller utsätts för plundring. En art kan vara fridlyst i hela Sverige eller i delar av landet. Fridlysning innebär att man inte får plocka, fånga, döda eller skada arten. Man får i många fall inte heller ta bort eller skada artens frön, ägg, rom eller bon. I hela Sverige är alla ormar, ödlor, groddjur och vilda orkidéer fridlysta. Från och med år 2000 är 300 växt- och djurarter fridlysta i hela landet. Av de 300 arterna är 231 kärlväxter, 11 mossor, 8 lavar, 5 svampar, 20 grod- och kräldjursarter och 25 ryggradslösa djur.

Naturvårdsverket

(www.naturvardsverket.se)

och Länsstyrelsen i Östergötland
(www.e.lst.se) kan ge mer information.